

**פינחס והקנאות**  
שיעורו של דר' מאיר בקר  
ע"י הרב מואיז נבון

**במדבר פרק כה** (א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב: (ב) ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן: (ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יקוק בישראל: (ד) ויאמר יקוק אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליקוק נגד השמש וישב חרון אף יקוק מישראל: (ה) ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור: (ו) והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדנית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד: (ז) ונרא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו: (ח) ונבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל: (ט) ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף: פ

**פרשת פינחס** (י) וידבר יקוק אל משה לאמר: (יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: (יב) לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום: (יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל: (יד) ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדנית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני: (טו) ושם האשה המכה המדנית פזבי בת צור ראש אמות בית אב במדון הוא: פ ...

**רש"י במדבר פרשת פינחס פרק כה פסוק יג**

ברית כהנת עולם - שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו, שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא ב) לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי:

~ שיטות בתלמוד הבבלי ~

**תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קא עמוד ב**

- (1) דא"ר א"ר חנינא: לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב: + במדבר כה + "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם" [רש"י: תחת אשר קנא אלמא מכאן ואילך הוא].
- (2) רב אשי אמר: עד ששם שלום בין השבטים [רש"י: בימי יהושע בשבט בני גד ובני ראובן שבנו את המזבח בעבר הירדן ובקשו שאר שבטים לעלות עליהם לצבא ושלחו את פנחס לדבר עמם], שנאמר: + יהושע כב + "וישמע פינחס הכהן" [רש"י: בכל מקום אתה מוצא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אין כהונה כתובה אלא באלעזר וכאן כתובה בפנחס]
- (2) ... ואידך נמי והכתיב: "והיתה לו ולזרעו אחריו"! כי כתיב ההוא - בברכה הוא דכתיב [רש"י: קרא התם בברכה כתיב בשרו שלא תפסוק כהונה מזרעו אבל עדיין לא נתכהן].
- (1) ואידך נמי הא כתיב: "וישמע פינחס הכהן"! ההוא ליחס זרעו אחריו. [רש"י מימי משה נתכהן וכששם שלום נתייחס ליקרא כהן ולייחס זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים גדולים שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס].

**תוספות מסכת זבחים דף קא עמוד ב**

- (1) ואידך נמי הכתיב וישמע פנחס הכהן ההוא לייחס זרעו אחריו - פי מימי משה נתכהן וכששם שלום נתייחס ליקרא כהן ולייחס זרעו במעלות כהונה להיותם כהנים גדולים שכן מצינו בדברי הימים (א' ה') שלא היו כהנים גדולים אלא מפנחס ובספרי מפיך ליה מאת בריתי שלום שעמדו ממנו שמונים כהנים בבית ראשון ושלש מאות בבית שני וכולם נמנו בספרי.
- (2) ההוא בברכה הוא דכתיב - שברכו הקדוש ברוך הוא שיהיה כהן ומיד היה יכול להיות כהן אלא שתחילה צריך להלבישו ולמושחו ולחנכו בחביתין כדין הדיוטות המתחנכים בחביתין כדאמרינן בסוף התכלת (מנחות דף נא: ) אבל שמא לא נתרצו לו כל ישראל באותה שעה מפני שהרג נשיא שבט עד ששם שלום בין השבטים בימי יהושע ואז נתרצו לו והלבישוהו [ומשחיהו] וחנכוהו בחביתין.

- (1) האקט הביא שלום וכך היה טוב ורצוי
- (2) האקט נחוץ אבל כרוך בדם ולכן המבצע אינו איש שלום עד שהוכח

~ שיטת הזוהר ~

**זוהר כרך ג (במדבר) פרשת פנחס [עם תרגום מתוק מדבש]**

[ריג.] ואמר ר"ש: ראויים היו ישראל להשמד ולהכלות מן העולם באותה שעה אלא שעמדה להם הזכות שהקדים פנחס באותה המעשה ובוזה השקיט את חמת ה' הה"ד "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב וגו'..."

[ריד.] [פנחס היה כהן... אלא] ת"ח כל כהן דקטיל נפש פסיל ליה כהונתיה לעלמין. כי הוא פסל ודאי את מדרגת החסד שבה אחוזים הכהנים. ופנחס מן דינא פסיל לכהנא הוה ובגין דקנא ליה לקודשא בריך הוא אצטריך לייחס ליה כהונת עלמין, ליה ולבניו אחריו לדרי דרין ...

(3) האקט הביא שלום אבל ללא קיום כל הנסיבות הסובבות את פנחס האקט עולה בהפסד מעמד

~ שיטות בתלמוד הירושלמי ~

#### תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סנהדרין פרק ט הלכה ז

מתני' הגונב את הקסווא והמקלל בקסם והבועל ארמית קנאין פוגעין בהן כהן ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לב"ד אלא פירחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפצעין את מוחו בגזירין זר ששימש במקדש ר' עקיבה אומר בחנק וחכמים אומרים בידי שמים: גמ' ... הבועל ארמית. תני רבי ישמעאל זה שהוא נושא נכרית ומוליד בנים מעמיד אויבים ממנה למקום. כתיב [שם כה ז] "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", מה ראה? ראה את המעשה ונזכר להלכה "הבועל ארמית הקנאים פוגעין בהן".

תני שלא ברצון חכמים.

ופינחס שלא ברצון חכמים!?

א"ר יודה בר פזי ביקשו לנדונו אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה [שם יג] "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וגומר".

#### (4) פני משה מסכת סנהדרין פרק ט הלכה ז

תני: שלא ברצון חכמים. הא דאמרין קנאין פוגעין בו דוקא אם עושה מעצמו הוא ובלבד שלא ישאל רצון חכמים שאם בא לימלך אין מורין לו כן: ופינחס שלא ברצון חכמים. בתמיה, שהרי שאל למשה וכשנתעלמה ממנו הלכה הזכירו כדאמרין ראה מעשה ונזכר להלכה וא"ל משה שילך הוא בעצמו: ביקשו לנדונו. להרחיקו מפני שעשה אחר ששאל אילולי שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה וכו' מפני שדבר גדול עשה ויכפר על בני ישראל:

#### רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יב

הלכה ד - כל הבועל כותית בין דרך חתנות בין דרך זנות אם בעלה [1] **בפרהסיא** והוא שיבועל לעיני עשרה מישראל או יתר אם פגעו בו קנאין והרגוהו **הרי אלו משובחין ודריזין**. ודבר זה הל"מ הוא ראייה לדבר זה מעשה פנחס בזמרי. +/השגת הראב"ד/ כל הבועל עכו"ם וכו'. כתב הראב"ד ז"ל א"י/א/ בד"א [4] **שהתרו** בו ולא פירש אבל לא התרו בו לא אמרין הרי אלו משובחין עכ"ל. +

#### מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק יב הלכה ז

וי"ל שכל שהוא מזיד אינו צריך התראה שלא מצינו התראה אלא לחייבי מיתות ב"ד אבל זו הלכה היא ואינן רשאים אלא בשעת מעשה ולא מצינו בפנחס שהתרה בזמרי ומ"מ יראה לי שמה שאמרו גבי זמרי שהיה לו לפרוש ולא פירש **הוא כשהתרה בו פנחס**:

הלכה ה - ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא [2] **בשעת מעשה** כזמרי שנאמר "ואת האשה אל קבתה" אבל אם פירש אין הורגין אותו, ואם הרגו נהרג עליו, [3] **ואם בא הקנאי ליטול רשות** מב"ד להרגו אין מורין לו ואף על פי שהוא בשעת מעשה, ולא עוד אלא אם בא הקנאי להרוג את הבועל ונשמט הבועל והרג הקנאי כדי להציל עצמו מידו אין הבועל נהרג עליו, והבא על בת גר תושב אין הקנאין פוגעים בו אבל מכין אותו מכת מרדות.

#### (5) קרבן העדה מסכת סנהדרין פרק ט הלכה ז

...  
תני שלא ברצון חכמים. קנאי הפוגע בבועל ארמית אף שאינו חייב מיתה על רציחה זו מ"מ הוא עושה שלא כרצון חכמים: ופריך "ופנחס שלא ברצון חכמים - היה עושה" בתמיה: ביקשו חכמים שבדור לנדות פנחס על הריגה זו אילולי שקפצה רוח הקודש והכריז והיתה לו וגו' תחת קנאתו וידעו שברצון ה' עשה:

(4) האקט מקובל בקיום התנאים [בדומה ל(1)]

(5) האקט מותר אבל מקובל כך שהמבצע נדון לחרם (פנחס הוא מקרה חריג)

~ הלכה ~

שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן טז הבא על העובדת כוכבים, אם לא פגעו בו קנאים ...

שולחן ערוך חושן משפט הלכות חובל בחבירו סימן תכה ... הגה: הבא על העובדת כוכבים [1] **בפרהסיא** לעיני עשרה ישראלים, קנאין פוגעים בו **ומותרין** להרגו. ודוקא [2] **בשעת מעשה**, אבל אם פירש אסור להורגו, [4] **ודוקא שהתרו** בו ולא פירש. ודוקא [3] **שבא הקנאי להורגו מעצמו**, אבל אם שאל לבית דין אין מורין לו כך.

סמ"ע סימן תכה ס"ק יג קנאין פוגעין בו. לשון הטור [סעיף ט"], מי שמקנא לשם **יכול** להורגו, עכ"ל. והוא נלמד ממעשה דפנחס עם זמרי, והוא הלכה למשה מסיני:

~ מדרש ~

#### מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק כה

אמר ריש לקיש הוא פינחס הוא אליהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה נתת שלום ביני וביני ישראל, אף לעתיד לבוא אתה עתיד ליתן שלום ביני וביניהם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא (מלאכי ג' כ"ג):